

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਕੁਲ ਅੰਕ

12

ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੁਲ ਸਮਾਂ

32 ਘੰਟੇ

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ (Depreciation, Provisions and Reserves)

ਇਸ ਮਾਡਿਊਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਘਾਟੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਕੇ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣਗੇ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਪਾਠ 12 : ਕਮੀ (Depreciation)

ਪਾਠ 13 : ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ (Provisions and Reserves)

ਮੁਕਤ ਵਿਦਿਆ ਵਾਣੀ

ਮੁਕਤ ਵਿਦਿਆ ਵਾਣੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਓਪਨ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ (ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ) ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਿਵਰਤਨਕਾਰੀ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਟਰੀਮਿੰਗ ਆਡੀਓ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਈਸੀਟੀ ਦੀ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵੀ ਵਧੇਗੀ। ਸਟਰੀਮਿੰਗ ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋ ਤਰਫ਼ਾ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਡਿਸਟੈਂਸ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਲੱਬਧੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਵੈੱਬ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ (...) 'ਤੇ ਇੱਕ ਲਿੰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਵਿਦਿਆ ਵਾਣੀ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਕਤ ਵਿਦਿਆ ਵਾਣੀ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰੋਤਾ ਨਾਲ ਨੋਇਡਾ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਸਟੂਡੀਓ ਤੋਂ ਦੋ ਤਰਫ਼ ਸੰਵਾਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਨੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਸਟੂਡੀਓ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਆਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਸੁਵਿਧਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੁਕਤ ਵਿਦਿਆ ਵਾਣੀ ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ, ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਭਰਪੂਰ, ਸਹਿਭਾਗਤਾਪੂਰਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਸਿੱਖਿਆ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਬਹੁ ਚੈਨਲ ਪੈਕੇਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਿਰਲੇਖ/ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਸਾਧਾਰਨ, ਰੋਚਕ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮਝ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਵਿਦਿਆ ਵਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਿਤ ਖੇਤਰੀ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਡੀਓ ਸੀਡੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ—

1. ਕਵਿਤਾ/ਸ਼ਲੋਕ ਵਾਚਨ
2. ਕਹਾਣੀ ਵਾਚਨ
3. ਰੇਡੀਓ ਵਾਚਨ
4. ਸੰਗੀਤ
5. ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਭਿੰਨ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਜਿਵੇਂ ਚਿੱਤਰਕਲਾ, ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਵਾਰਤਾਵਾਂ।
6. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮੰਚ
7. ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਪਹੇਲੀਆਂ ਆਦਿ।

ਚੁਣੀ ਗਈ ਸੀਡੀ ਮੁਕਤ ਵਿਦਿਆ ਵਾਣੀ 'ਤੇ ਵੈੱਬ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਜੇਤੂ ਸਹਿਭਾਗੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਦਿਵਸਾਂ 'ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ 2.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਅਤੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, ਐਤਵਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਤਕ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ 10.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 12.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਲਾਈਵ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਹਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਗੇ। ਐੱਨਆਈਓਐੱਸ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਵੈੱਬ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਪਤਾਹਿਕ ਯੋਜਨਾ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ। ਸਟੂਡੀਓ ਦੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ 0120-4626949 ਅਤੇ ਟੌਲ ਫ੍ਰੀ ਨੰਬਰ 1800-180-2543 ਹੈ।

ਕਮੀ (Depreciation)

ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਜਿਵੇਂ ਫਰਨੀਚਰ, ਫਿਕਸਰ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਫੀਟਿੰਗ, ਮੋਟਰ ਕਾਰ, ਮਸ਼ੀਨ ਅਤੇ ਔਜ਼ਾਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖਰਚੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਖਰਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂਕਿ ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ। ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੇ ਜਿਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਖਰਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਹ ਕਮੀ (4) ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਕਮੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਮੀ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਮੀ ਹੈ।

ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਜਾਣੋਗੇ ਅਤੇ ਕਮੀ ਨੂੰ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੋਗੇ। ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖੋਗੇ।

ਉਦੇਸ਼

ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ-

- * ਕਮੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੋਗੇ,
- * ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕੋਗੇ,
- * ਕਮੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕੋਗੇ,
- * ਕਮੀ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੋਗੇ ਅਤੇ
- * ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਰ ਸਕੋਗੇ।

12.1 ਕਮੀ ਦਾ ਅਰਥ

ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ (ਨਕਦ, ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਾਂ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ, ਮਾਲ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸਟਾਕ) ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ (ਇਮਾਰਤ, ਫਰਨੀਚਰ,

ਟਿੱਪਣੀ

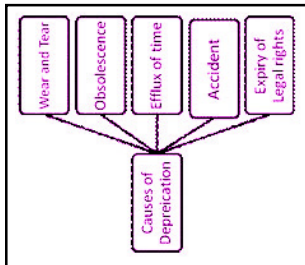
ਕਮੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

ਫਿਕਸਰ, ਮਸ਼ੀਨ, ਪਲਾਂਟ, ਮੋਟਰ ਕਾਰ)। ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਕਹਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਇੱਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਹੋਣ, ਬਦਲਦਾ ਫੈਸ਼ਨ ਆਦਿ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸਦੇ ਉਪਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਉਸ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਦਫਤਰ ਲਈ 2,500 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਕੁਰਸੀ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਹ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਉਪਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ 2,500 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਭਾਗ ਦੀ ਗਣਨਾ ਨਿਮਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

$$\begin{aligned} \text{ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਲਾਗਤ-ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ (ਜੇਕਰ ਹੈ ਤਾਂ)} \\ \text{ਕਮੀ} = \frac{\text{ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ}}{\text{2,500 ਰੁਪਏ}} \times 10 = 250 \text{ ਰੁਪਏ} \end{aligned}$$

ਇਸ ਲਈ 250 ਰੁਪਏ ਸਾਲ ਦਾ ਕਮੀ ਖਰਚ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਮੀ ਇੱਕ ਖਰਚ ਹੈ ਜੋ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

- * ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ।
- * ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ, ਫੈਸ਼ਨ, ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਨ।

12.2 ਕਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

I. ਘਸਣ ਅਤੇ ਟੁੱਟ ਫੁੱਟ ਕਾਰਨ

(ੳ) **ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ** : ਹਰੇਕ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਸੇਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਇਕਲ ਉਸਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਉਸਦੀ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਅ) **ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੌਰਾਨ** : ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੱਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਮੀਂਹ ਆਦਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ

ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਫਰਨੀਚਰ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

II. ਅਪ੍ਰਚਲਨ

(ੳ) ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਣਉਪਯੋਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਪਯੋਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜੋ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮਾਲ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀਮਤ ਰਹਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉੱਚੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮਾਲ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਲੋਕੋਮੋਟਿਵ ਆਉਣ ਨਾਲ ਭਾਫ਼ ਦਾ ਇੰਜਣ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

(ਅ) **ਫੈਸ਼ਨ, ਸਟਾਈਲ, ਰੁਚੀ ਜਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਬਦਲਣ ਕਾਰਨ :** ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੈਸ਼ਨ, ਸਟਾਈਲ, ਰੁਚੀ ਜਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਹੈਟ, ਜੁੱਤੀਆਂ, ਫਰਨੀਚਰ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣਾ।

ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਪ੍ਰਚਲਨ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

12.3 ਕਮੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼

ਸੰਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ-

- 1) **ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦਰਸਾਉਣਾ :** ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਪੂਰਨ ਉਪਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਮੀ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਮੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਲੇਖਾ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਲਾਭ/ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਏਗਾ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿਵਰਣ (Balance Sheet) ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਧੇ ਹੋਏ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿਵਰਣ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਸਾਲ ਦਰ ਸਾਲ ਕਮੀ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨਾਲ ਨਕਾਰਾ ਹੋਣ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕੇਗਾ।
- 2) **ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ :** ਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਨਕਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਢਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਮੀ ਲਗਾਈ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰ ਵੱਲੋਂ ਕਢਾਈ ਗਈ ਰਾਸ਼ੀ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

ਕਮੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਨਕਦੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਪਰਾਟੀਟਰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12.1

ਖਾਲੀ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋ-

- ਕਮੀ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਕਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਨਾਲ ਭਾਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਅਪ੍ਰਚਲਨ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਫੈਸ਼ਨ, ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਬਦਲਣ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

12.2 ਕਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

- ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ :** ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਲਾਗਤ, ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਰਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਖਰਚ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਮਾਲ ਨੂੰ ਲਦਵਾਉਣ ਅਤੇ ਉਤਾਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਖਰਚ, ਗੱਡੀ ਕਿਰਾਇਆ, ਕਿਰਾਇਆ, ਸਥਾਪਨਾ ਖਰਚ ਆਦਿ।
- ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਉਪਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਕਾਲ :** ਸੰਪਤੀ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਇਹ ਹੀ ਉਸਦਾ ਉਪਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਹੈ।
- ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ :** ਸੰਪਤੀ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਜਿਸ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਉਹ ਵੇਚੀ ਜਾਏਗੀ, ਇਹ ਮੁੱਲ ਹੀ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਹੈ।
- ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਹਾਸਲ ਮੁੱਲ :** ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਹਾਸਲ ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ 1

ਇੱਕ ਜਨਰੇਟਰ 5,00,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। 1,500 ਰੁਪਏ ਕਰੇਨ ਅਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਟਕੱਕ 'ਤੇ ਲਦਵਾਉਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, 7,000 ਰੁਪਏ ਜਨਰੇਟਰ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ। 2,000 ਰੁਪਏ ਫੈਕਟਰੀ ਸਾਈਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਤਰਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਜਨਰੇਟਰ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ 60,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵਿਕ ਜਾਏਗਾ। ਜਨਰੇਟਰ ਦੇ ਹਾਸਲ ਮੁੱਲ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ :	ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ	5,00,000 ਰੁਪਏ
	ਲਦਵਾਉਣ ਦਾ ਖਰਚ	1,500
	ਆਵਾਜਾਈ	7,000
	ਉਤਰਾਉਣ ਦਾ ਖਰਚ	2,000
	ਕੁੱਲ	5,10,500

ਜਨਰੇਟਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ	10 ਸਾਲ
ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ	60,000 ਰੁਪਏ
ਜਨਰੇਟਰ ਦਾ ਹਾਸਲ ਮੁੱਲ -	5,10,500-60,000
-	4,50,500

12.3 ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਪੱਧਤੀ

ਇਸ ਪੱਧਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਸਾਲੋ ਸਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ 1,00,000 ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਨਾਲ 10 ਫੀਸਦੀ ਉਸਦੀ ਕਮੀ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ 10,000 ਰੁਪਏ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਕਮੀ ਦੇ ਲਿਖਣੇ ਬੰਦ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ 'ਸਥਾਈ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਧੀ' ਜਾਂ 'ਮੁੱਲ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਨਿਮਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ੀ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਖਤੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ-

$$\text{ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ- ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ} \\ \text{ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ} = \frac{\text{ਅਨੁਮਾਨਤ ਜੀਵਨ ਸਮਾਂ}}{\text{}} = \text{-----}$$

ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸਦੇ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨਤ ਜੀਵਨ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ-ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 1,20,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਖਰੀਦੀ। ਉਸਦਾ ਅਨੁਮਾਨਤ ਜੀਵਨ ਕਾਲ 10 ਸਾਲ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ 20,000 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ-

$$\frac{1,20,000 \text{ ਰੁਪਏ} - 20,000 \text{ ਰੁਪਏ}}{10} = 10,000 \text{ ਰੁਪਏ}$$

ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਕਬਾੜ ਵੇਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਬਾੜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਏਗੀ-

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

$$\text{ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ} = \frac{1,20,000}{10} = 12,000 \text{ ਰੁਪਏ}$$

ਇਸ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਧੀ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ, ਸਥਾਈ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਮੂਲ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ 2

ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 1 ਜਨਵਰੀ, 2011 ਨੂੰ 1,00,000 ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ ਗਈ। ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ 10 ਸਾਲ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਕਬਾੜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਪੱਧਤੀ ਤੋਂ 10 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਕਮੀ ਲਗਾਈ ਜਾਏਗੀ।

ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

ਹੱਲ—

ਸਾਲ	ਕਮੀ ਦੀ ਦਰ	ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)
2011	10%	10,000
2012	10%	10,000
2013	10%	10,000
2014	10%	10,000
2015	10%	10,000
2016	10%	10,000
2017	10%	10,000
2018	10%	10,000
2019	10%	10,000
2020	10%	10,000

ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਸਮਾਨ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਧੀ 'ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ' ਜਾਂ 'ਸਥਾਈ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਧੀ' ਜਾਂ 'ਮੂਲ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ' ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ।

12.6 ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਗੁਣ

- 1) **ਸਰਲਤਾ :** ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਵਿਧੀ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਰਾਸ਼ੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਧੀ ਸਰਲ ਅਤੇ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

- 2) **ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ੀਰੋ ਹੋਣਾ** : ਕਮੀ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਖੁਦ ਹੀ ਜ਼ੀਰੋ ਜਾਂ ਕਬਾੜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਤਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੀ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ੀਰੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

12.7 ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਔਗੁਣ

- 1) **ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ** : ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਆਪਣੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ।
- 2) **ਤਰਕਹੀਣ** : ਇਹ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੰਪਤੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਖਰਚ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਮੀ-ਮੁਰੰਮਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹਾਨੀ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਭਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਏਗਾ। ਇਹ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਸਮਰੱਥਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ 3

ਐਕਸ ਲਿਮਟਿਡ ਨੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 1,00,000 ਰੁਪਏ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ ਖਰੀਦੀ। ਜਿਸਦਾ ਅਨੁਮਾਨਤ ਜੀਵਨ ਕਾਲ 10 ਸਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ 10,000 ਰੁਪਏ ਹੋਏਗਾ। ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਕੱਢੋ। ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਰ ਵੀ ਕੱਢੋ।

ਹੱਲ :

ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ ਹੈ, ਦੀ ਗਣਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ-

1. ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਗਣਨਾ

$$\begin{aligned} \text{ਸਾਲਾਨਾ ਕਮੀ} &= \frac{\text{ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਲਾਗਤ} - \text{ਅਨੁਮਾਨਤ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ}}{\text{ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਤ ਜੀਵਨ ਕਾਲ}} \\ &= \frac{1,00,000 \text{ ਰੁਪਏ} - 10,000 \text{ ਰੁਪਏ}}{10} = 9,000 \text{ ਰੁਪਏ} \end{aligned}$$

2. ਕਮੀ ਦੀ ਦਰ ਦੀ ਗਣਨਾ

$$\text{ਕਮੀ ਦੀ ਦਰ} = \frac{\text{ਸਾਲਾਨਾ ਕਮੀ ਰਾਸ਼ੀ} \times 100}{\text{ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ}}$$

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

$$\frac{9,000 \times 100}{1,00,000} = 9\%$$

ਉਦਾਹਰਨ 4

ਸਲਮਾਨ ਐਂਡ ਉਸਮਾਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਨੇ 1 ਜੁਲਾਈ, 2008 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 70,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ 5,000 ਰੁਪਏ ਉਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਫਰਮ ਨੇ 10% ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ। ਹਰੇਕ ਸਾਲ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਸ਼ੀਨ ਅਤੇ ਕਮੀ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ।

ਹੱਲ:

ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਲਾਗਤ	=	70,000 ਰੁਪਏ
ਸਥਾਪਨਾ ਲਾਗਤ	=	5,000 ਰੁਪਏ
ਕੁੱਲ	=	75,000 ਰੁਪਏ
ਕਮੀ ਦੀ ਦਰ	=	10%

ਸਾਲਾਨਾ ਕਮੀ ਹੋਏਗੀ 75,000 ਰੁਪਏ 10% = 7,500 ਰੁਪਏ

ਨਾਮ ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ ਜਮਾਂ

ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)	ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)
2008				2008			
1 ਜੁਲਾਈ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		70,500	31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		3750
					10 6		
					7000 × — × —		
					100 12		
1 ਜੁਲਾਈ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		5,000	31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		71,250
			75,500				75,500
2009				2009			
1 ਜਨ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		71,200	31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		7,500
					10		
					75,000 × —		
					100		
				31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		63,750
			71,250				71,250
2010				2010			
1 ਜਨ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		63,750	31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		7,500
					10		
					7000 × —		
					100		
				31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		56,250
			63,750				63,750

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ ਖਾਤਾ

ਨਾਮ

ਜਮਾਂ

ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)	ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)
2008 31 ਦਸੰਬਰ	ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ		3,750	2008 31 ਦਸੰਬਰ	ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ		3,750
2009 31 ਦਸੰਬਰ	ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ		7,500	2009 31 ਦਸੰਬਰ	ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ		7,500
2010 31 ਦਸੰਬਰ	ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ		7,500	2010 31 ਦਸੰਬਰ	ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ		7,500

ਉਦਾਹਰਨ 5

1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2006 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 1,00,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ।
1 ਅਕਤੂਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਸ਼ੀਨ 20,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ 2,000 ਰੁਪਏ
ਉਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਹਰੇਕ ਸਾਲ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਕਮੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ 10% ਹੈ। ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਤੋਂ 5 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ ਦਰਸਾਓ।

ਹੱਲ

ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ

ਨਾਮ

ਜਮਾਂ

ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)	ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)
2006 1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		1,00,000	2007 31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		10,000
					10 100000 × — 100		
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		90,000
			1,00,000				1,00,000
2007 1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		90,000	2008 31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		10,000
					10 100000 × — 100		
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		80,000
			90,000				90,000

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

2008				2009			
1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ	80,000		31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		11,100
					10		
					$100000 \times \frac{10}{100}$		
					10 6		
					$22000 \times \frac{10}{100} \times \frac{6}{12}$		
					100 12		
1 ਅਕਤੂਬਰ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ	2,000		31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		90,900
		1,02,000					1,02,000
2009				2010			
1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ	90,900		31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		12,200
					10		
					$100000 \times \frac{10}{100}$		
					10 6		
					$22000 \times \frac{10}{100} \times \frac{6}{12}$		
					100 12		
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		78,700
		90,900					90,900
2010				2011			
1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ	78,700		31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		
					10		
					$100000 \times \frac{10}{100}$		
					10 6		
					$22000 \times \frac{10}{100} \times \frac{6}{12}$		
					100 12		
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		66,500
		78,700					78,700
2011							
1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ	66,500					

ਉਦਾਹਰਨ 6

1 ਜਨਵਰੀ, 2003 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਪਲਾਂਟ 20,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ। ਉਸੀ ਸਾਲ 1 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਪਲਾਂਟ 80,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ 2,000 ਰੁਪਏ ਉਸਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਏ। 1 ਜੁਲਾਈ, 2004 ਨੂੰ ਪਲਾਂਟ ਜੋ 1 ਜਨਵਰੀ, 2003 ਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ 12,500 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। 1 ਅਕਤੂਬਰ, 2005 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਪਲਾਂਟ 28,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪਲਾਂਟ 1 ਜੁਲਾਈ, 2003 ਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, 6,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ।

ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਉਸਦੀ ਮੁੱਲ ਲਾਗਤ 'ਤੇ 10% ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਸਾਲਾਨਾ ਕਮੀ ਪਤਾ ਕਰੋ। ਪਲਾਂਟ ਖਾਤਾ 2003 ਤੋਂ 2005 ਤੱਕ ਦਿਖਾਓ।

ਕਮੀ (Depreciation)

ਹੱਲ

ਪਲਾਂਟ ਖਾਤਾ

ਨਾਮ

ਜਮਾਂ

ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)	ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)
2003				2003			
1 ਜਨ.	ਨਕਦ ਖਾਤਾ		20,000	31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		
1 ਜੁਲਾਈ	ਨਕਦ ਖਾਤਾ		8,000		(i) ਛਿਮਾਰੀ 500		2,500
	ਨਕਦ ਖਾਤਾ (ਖਰਚ)		2,000	31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		
					(i) 18,000		27,500
					(ii) 9,500		
			30,000				30,000
2004				2004			
1 ਜਨ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ			1 ਜੁਲਾਈ	ਨਕਦ ਖਾਤਾ (ਵੇਚਿਆ)		12,500
	(i) 18,000			31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ (1)		1,00
	(ii) 9,500		27,500	ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ			4,500
				1 ਜੁਲਾਈ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ (1)		1,000
					(10,000 × 10/100 × 1)		
				31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		8,500
			27,500		(9,500 ਰੁ.-1,000 ਰੁ.)		
							27,500
2005				2005			
1 ਜਨ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ (ii)		8,500	1 ਅਕ.	ਨਕਦ ਖਾਤਾ (ਵੇਚਿਆ)		6,000
1 ਅਕ.	ਨਕਦ ਖਾਤਾ (iii)		28,500	1 ਅਕ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ (ii)		750 ²
				1 ਅਕ.	ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ (ਹਾਨੀ)		1,750
				31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ (iii)		700
					(28,500 × 10/100 × 3/12)		
				31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		27,300
			36,500				36,500

ਨੋਟ : ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ 'ਤੇ ਹਾਨੀ ਦੀ ਗਣਨਾ

(1) 1 ਜਨਵਰੀ, 2004 ਨੂੰ ਵਿਕੇ ਹੋਏ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ (ਪਲਾਂਟ (1))	18,000
	10 6
ਘਟਾਓ : ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕਮੀ = $20,000 \times \frac{10}{100} \times \frac{6}{12}$	1,000
1 ਜੁਲਾਈ 2004 ਨੂੰ ਵਿਕੇ ਹੋਏ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ	17,000
ਘਟਾਓ: -ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ ਕੀਮਤ	12,500
ਵਿੱਕਰੀ 'ਤੇ ਹਾਨੀ	4,500

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

(2)	1 ਜਨਵਰੀ, 2005 ਨੂੰ ਵਿਕੇ ਹੋਏ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ (ਪਲਾਂਟ (2))	8,500
		10 9
ਘਟਾਓ :	9 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕਮੀ = $10,000 \times \frac{10}{100} \times \frac{9}{12}$	750
	1 ਅਕਤੂਬਰ, 2005 ਨੂੰ ਵਿਕੇ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ	7,750
ਘਟਾਓ :	ਵਿੱਕਰੀ ਕੀਮਤ	6,000
	ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ 'ਤੇ ਹਾਨੀ	1,750

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12.2

ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ-

- ਕਮੀ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਧੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ, ਸੰਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤਹਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਭਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਮੀ + ਮੁਰੰਮਤ ਖਰਚ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

12.8 ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ

ਇਸ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਘਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੀਮਤ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵੀ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਰ ਤੋਂ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਕਮੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪਤੀ ਖਾਤਾ ਕਮੀ ਵੀ ਜ਼ੀਰੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਮੰਨ ਲਓ, ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 40,000 ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਾਲ 10% ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਕਮੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 4,000 ਰੁਪਏ ਹੋਏਗੀ ਜਾਂ 40,000 ਦਾ 10%। ਉਸਦਾ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਘਟ ਕੇ 36,000 ਹੋ ਜਾਏਗਾ (40,000 ਰੁਪਏ-4,000 ਰੁਪਏ)। ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 3,600 ਰੁਪਏ ਹੋਏਗੀ (36,000 ਰੁਪਏ ਦਾ 10%)। ਇਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਘਟਦਾ ਹੋਇਆ ਬਕਾਇਆ ਜਾਂ ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ 7

ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 1 ਜਨਵਰੀ 2011 ਨੂੰ 1,00,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ 10 ਸਾਲ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਖਤਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਬਾੜ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ 4,000 ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਲਏ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ 10 % ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਇਸ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਜੀਵਨਕਾਲ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

ਹੱਲ

ਸਾਲ	ਕਮੀ ਦੀ ਦਰ	ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਰੁ.
2011	10%	10,000
2012	10%	9,000
2013	10%	8,100
2014	10%	7,290
2015	10%	6,561
2016	10%	5,905
2017	10%	5,314
2018	10%	4,783
2019	10%	4,305
2010	10%	3,874

ਇਸ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਮੀ ਵਿਧੀ ਜਾਂ 'ਘਟਦਾ ਹੋਇਆ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ' ਜਾਂ 'ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

12.9 ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਦੇ ਗੁਣ

1. ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਸਮਾਨ ਭਾਰ

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਲਾਭ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਮੁਰੰਮਤ ਖਰਚ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਧੀ ਤਹਿਤ ਕਮੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨਿਰੰਤਰ ਘਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਧੀ ਤਹਿਤ ਕਮੀ+ਮੁਰੰਮਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਲਗਪਗ ਸਮਾਨ ਭਾਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

12.10 ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਦੇ ਔਗੁਣ

1. ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ੀਰੋ ਨਾ ਹੋਣਾ-ਇਸ ਵਿਧੀ ਤਹਿਤ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ੀਰੋ ਤੱਕ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਚਾਹੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਕਬਾਲ ਮੁੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ।
2. ਜਟਿਲਤਾ-ਇਸ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਕਮੀ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12.3

ਉਚਿੱਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋ-

- i. ਕਮੀ, ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

- ii. ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- iii. ਕਮੀ ਦੀ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- iv. ਕਮੀ ਦੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਮੀ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- v. ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ, ਚਾਹੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਮੀ ਦੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਮੀ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਉਦਾਹਰਨ 8

ਵਿਡਸਨ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਸੇਜ਼ ਨੇ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 2012 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 1,00,000 ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਮੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ 20% ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਕਮੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। 1 ਜਨਵਰੀ, 2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਸ਼ੀਨ 40,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ।

30 ਮਾਰਚ 2016 ਤੱਕ ਦਾ ਪਲਾਂਟ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਲੇਖਾ ਸਾਲ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੱਲ-

ਪਲਾਂਟ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ

ਨਾਮ

ਜਮਾਂ

ਮਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)	ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)
2012 1 ਅਕ.	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		1,00,000	2013 31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ (6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ)		10,000
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		90,000
			1,00,000				1,00,000
2013 1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		90,000	2014 31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ (90,000 'ਤੇ)		18,000
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		72,000
			90,000				90,000
2014 1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		72,000	2015 31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ (40,000 'ਤੇ 3 ਮਹੀਨੇ ਦਾ)		16,400
2015 1 ਜਨ.	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		40,000	31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		95,600
			1,12,000				1,12,000

ਕਮੀ (Depreciation)

2015 1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		95,600	2016 31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ (95,600 'ਤੇ 1 ਸਾਲ ਦਾ)	19,120
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ	76,480
			95,600			95,600
2016 1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		76,480			

ਉਦਾਹਰਨ 9

1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2009 ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਬੁਦਰਜ਼ ਨੇ ਦੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਕੀਮਤ 75,000 ਰੁਪਏ ਹੈ, ਖਰੀਦੀਆਂ। 10 % ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਘਟਦੀ ਹੋਈ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਮੀ ਲਗਾਈ ਗਈ। 31 ਮਾਰਚ, 2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 55,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮਾਡਲ 80,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਉਸੀ ਦਿਨ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ। ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ 2009-10 ਤੋਂ 2010-11 ਦਾ ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ ਬਣਾਓ।

ਹੱਲ

ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ

ਨਾਮ

ਜਮਾਂ

ਮਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)	ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)
2009 1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		1,50,000	2010 31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		15,000
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		1,55,000
			1,50,000				1,50,000
2010 1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		1,35,000	2011 31 ਮਾਰਚ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		13,500
				31 ਮਾਰਚ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		55,00
31 ਮਾਰਚ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		80,000	31 ਮਾਰਚ	ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ		5,750
				31 ਮਾਰਚ	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		1,40,750
			2,15,000				2,15,000

ਨੋਟ : ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ 'ਤੇ ਹਾਨੀ ਦੀ ਗਣਨਾ-

ਆਰੰਭਿਕ ਲਾਗਤ	75,000
2010 ਦੀ ਕਮੀ	-7,500
	67,500
2011 ਦੀ ਕਮੀ	-6,750
(ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ)	60,750
ਵਿੱਕਰੀ ਲਾਗਤ	-55,000
ਵਿੱਕਰੀ 'ਤੇ ਹਾਨੀ	5,750

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

ਉਦਾਹਰਨ 10

1 ਅਕਤੂਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਆਕਾਸ਼ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਟਰੱਕ 8,00,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਾ ਖਰੀਦਿਆ। 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2010 ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਦਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਕੁੱਲ 6,00,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਉਸੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 10,00,000 ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਿਆ। ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 20% ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਮਾ ਲਗਾਉਣੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2008 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਟਰੱਕ ਖਾਤਾ ਬਣਾਓ।

ਟਰੱਕ ਖਾਤਾ

ਨਾਮ

ਜਮਾਂ

ਮਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)	ਮਿਤੀ	ਵਿਵਰਣ	ਪੰਨਾ ਨੰ.	ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁ.)
2008				2008			
1 ਅਕਤੂ.	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		8,00,000	31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		40,000
				31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		7,60,000
			8,00,000				8,00,000
2009				2009			
1 ਜਨ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		7,60,000	31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		
					20		
					$7,60,000 \times \frac{20}{100}$		
				31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		6,08,000
			7,60,000				7,60,000
2010				2010			
1 ਜਨ.			6,08,000	1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		6,00,000
1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ		22,400	1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		30,400
					20 3		
					$6,08,000 \times \frac{20}{100}$		
					100 12		
1 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ		10,00,000	31 ਦਸੰ.	ਕਮੀ ਖਾਤਾ		1,50,000
					20 9		
					$1,00,000 \times \frac{20}{100}$		
				31 ਦਸੰ.	ਬਕਾਇਆ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ		8,50,000
			16,30,400				16,30,400

ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ

ਲੜੀ ਨੰ.	ਅੰਤਰ ਦਾ ਆਧਾਰ	ਸਰਲ ਵਿਧੀ	ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ
1.	ਗਣਨਾ ਦਾ ਆਧਾਰ	ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਮੂਲ ਲਾਗਤ 'ਤੇ ਕਮੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਘਟਦੇ ਬਕਾਏ 'ਤੇ ਕਮੀ ਦੀ	ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਮੂਲ ਲਾਗਤ 'ਤੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਮੀ (Depreciation)

2.	ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ	ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਸਮਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।	ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਘਟਦੀ ਹੈ।
3.	ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ	ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ੀਰੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ੀਰੋ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
4.	ਕਮੀ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ	ਕਮੀ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।	ਕਮੀ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਲਗਪਗ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12.4

I. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਵਰਣ ਸਹੀ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਗਲਤ ਹੈ-

- ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਘਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
- ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
- ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਪੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ੀਰੋ ਤੱਕ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ੀਰੋ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਘਟ ਸਕਦਾ।

II. ਬਹੁਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਮੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ-
 - ਮਾਲ ਦਾ ਸਟਾਕ
 - ਚਾਲੂ ਸੰਪਤੀ
 - ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ
 - ਤਰਲ ਸੰਪਤੀ
- ਕਮੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ-
 - ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਟੁੱਟ ਫੁੱਟ ਜਾਣਾ
 - ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੋਣੀ
 - ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਉੱਤਮ ਗੁਣ ਜਾਂ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ
 - ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ
- ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ
 - ਘਟਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁੱਲ
 - ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ
 - ਬੁੱਕ ਮੁੱਲ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

- (iv) ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਮੀ ਬਾਕਇਆ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।
(ੳ) ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ (ਅ) ਘਟਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁੱਲ
(ੲ) ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ (ਸ) ਬੁੱਕ ਮੁੱਲ
- (v) ਕਮੀ ਲਈ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-
(ੳ) ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ
(ਅ) ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾ ਜੋੜ ਕੇ
(ੲ) ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰ ਕੇ
(ਸ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
- (vi) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
(ੳ) ਆਮ ਟੁੱਟ ਭੱਜ (ਅ) ਅਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੋਣਾ
(ੲ) ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ (ਸ) ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਜਾਂ ਵਾਧਾ
- (vii) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸਾਲਾਨਾ ਕਮੀ ਹੋਏਗੀ।
(ੳ) ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ + ਸਥਾਪਨਾ ਖਰਚ
(ਅ) (ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ - ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ) % ਜੀਵਨਕਾਲ
(ੲ) (ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ + ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ) % ਜੀਵਨਕਾਲ
(ਸ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
- (viii) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਤੱਥ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ-
(ੳ) ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਲਾਗਤ (ਅ) ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ
(ੲ) ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ (ਸ) ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ
- (ix) ਨਿਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ 'ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕਮੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-
(ੳ) ਸਟਾਕ (ਅ) ਦੇਣਦਾਰ (ੲ) ਮਸ਼ੀਨ (ਸ) ਜ਼ਮੀਨ
- (x) ਨਿਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ-
(ੳ) ਮਸ਼ੀਨ (ਅ) ਪਲਾਂਟ (ੲ) ਫੋਟੋ ਕਾਪੀਅਰ (ਸ) ਸਟਾਕ

ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਿਖਿਆ

- * ਟੁੱਟ ਫੁੱਟ, ਮਿਆਦਾ ਸਮਾਪਤੀ, ਅਪ੍ਰਚਲਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- * **ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ**
 - ਉਪਯੋਗ ਦੌਰਾਨ ਟੁੱਟ ਫੁੱਟ ਹੋਣੀ (ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਘੱਸ ਜਾਣਾ)
 - ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਕਾਰਨ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ
 - ਉੱਨਤ ਤਕਨੀਕ ਕਾਰਨ ਅਪ੍ਰਚਲਨ
- * **ਕਮੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼**
 - ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ।
 - ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫੰਡ ਬਣਾਉਣਾ।

ਕਮੀ (Depreciation)

- * **ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ**
 - ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ
 - ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ
- * **ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਗੁਣ**
 - ਸਰਲਤਾ
 - ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਕਰਨਾ
- * **ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਦੋਸ਼**
 - ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਠਿਨਾਈ
 - ਤਰਕਹੀਣਤਾ
- * **ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਦੇ ਗੁਣ**
 - ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਭਾਰ
 - ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਦੇ ਵੀ ਜ਼ੀਰੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ
- * **ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਦੇ ਔਗੁਣ**
 - ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ
 - ਜਟਿਲਤਾ

ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਕਮੀ ਕੀ ਹੈ? ਕਮੀ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ।
2. ਕਮੀ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ?
3. ਕਮੀ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਧੀਆਂ ਕੀ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
4. ਕਮੀ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ?
5. ਕਮੀ ਦੀ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।
6. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮੋਦਲ ਲਿਮਟਿਡ ਨੇ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ 90,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ 10,000 ਹੋਰ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦੇ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ 'ਤੇ 10 % ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਕਮੀ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ ਬਣਾਓ। ਜੇਕਰ ਖਾਤੇ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
7. 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2008 ਨੂੰ ਆਸਾਹੀ ਲਿਮਟਿਡ ਨੇ 80,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ 20,000 ਰੁਪਏ ਉਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। 30 ਸਤੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਉਹ ਮਸ਼ੀਨ 60,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਲ 2008 ਤੋਂ 2011 ਤੱਕ ਦਾ ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਮੀ 10% ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
8. ਅਜੇ ਕੁਮਾਰ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2007 ਨੂੰ 20,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦੀ। ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ 10% ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਕਮੀ ਲਗਾਈ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕਮੀ (Depreciation)

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 1 ਅਕਤੂਬਰ, 2010 ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ 8,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ ਬਣਾਓ। ਜੇਕਰ ਖਾਤੇ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

9. 1 ਜਨਵਰੀ, 2008 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਂਟ 80,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 27,894 ਹੋਵੇਗਾ। ਕਮੀ 10% ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ 4 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪਲਾਂਟ ਖਾਤਾ ਬਣਾਓ ਜਦੋਂਕਿ ਹਰੇਕ ਸਾਲ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
10. 1 ਜਨਵਰੀ, 1987 ਨੂੰ 10,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦੀ ਗਈ। 1 ਜੁਲਾਈ, 1988 ਨੂੰ 6,000 ਰੁਪਏ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦੀ। 30 ਜੂਨ, 1990 ਨੂੰ 1 ਜੁਲਾਈ, 1988 ਨੂੰ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਮਸ਼ੀਨ 6,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। 4 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ੀਨ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਲੇਖਾ ਅਵਧੀ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਮੀ 10% ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਕਮੀ ਬਕਾਇਆ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ

- 12.1 (i) ਕਮੀ (ii) ਰਾਸ਼ੀ, ਜੀਵਨਕਾਲ (iii) ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਮਿਆਦ
(iv) ਤਕਨਾਲੋਜੀ
- 12.2 (i) ਸਮਾਨ (ii) ਸਥਾਈ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ
(iii) ਜ਼ੀਰੋ, ਸ਼ੁੱਧ ਕਬਾੜ ਮੁੱਲ (iv) ਬਾਅਦ, ਜ਼ਿਆਦਾ
- 12.3 (i) ਕਮੀ (ii) ਮਸ਼ੀਨ (iii) ਮੁੱਲ ਲਾਗਤ 'ਤੇ (iv) ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਆਰੰਭਿਕ
ਬਕਾਏ 'ਤੇ (v) ਜ਼ੀਰੋ
- 12.4 I. (i) ਗਲਤ (ii) ਗਲਤ (iii) ਸਹੀ (iv) ਸਹੀ
II. (i) ਏ (ii) ਏ (iii) ਓ (iv) ਅ (v) ਏ
(vi) ਸ (vii) ਅ (viii) ਸ (ix) ਏ (x) ਸ

ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਾਰਜ

- * ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਵਿਭਿੰਨ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਟੀਵੀ, ਫਰਿੱਜ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ, ਕਾਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਪੁੱਛੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਪਤਾ ਕਰੋ।

13

ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ (Provision and Reserves)

ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਚਾਲੂ ਵਪਾਰ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਾਨੀ ਉਹ ਮੰਨਕੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਬਲਿਕ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਆਯੋਜਨ ਹਨ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਭਾਗ ਬਚਾ ਕੇ ਅਲੱਗ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦੇਸ਼

ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਕਿ-

- * ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੋਗੇ,
- * ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੋਗੇ,
- * ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ਅਤੇ
- * ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕੋਗੇ।

13.1 ਪ੍ਰਵਾਨ : ਅਰਥ ਅਤੇ ਲੋੜ

ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ, ਡਾਕਟਰੇਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਕੋਰਸ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਇੰਨੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੇ। ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਸੋਚਣਾ ਸਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀ ਬਚਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਇਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਜੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਉਪਲਬਧ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਹਾਨੀ ਜਾਂ ਖਰਚ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਾਲ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਾਨੀ/ਖਰਚ ਲਈ ਜੋ ਰਾਸ਼ੀ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਰੱਖ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਸ਼ੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੈ

ਟਿੱਪਣੀ

ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ 2,000 ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਪਕ੍ਰਮ, ਕਿਰਾਇਆ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀ ਕਿਰਾਇਆ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਾਨੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਤ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਅਲੱਗ ਰੱਖੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਹਾਂਗੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਹਾਨੀ/ਖਰਚ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨਤ ਰਾਸ਼ੀ। ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ-ਦੇਣਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ, ਦੇਣਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ੀ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ, ਕਮੀ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ।

ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਿਮਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-

1. ਕਮੀ, ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਪੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਕਟੌਤੀ।
2. ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰ ਦੇਣਦਾਰ ਜਿਸਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਸਟੀਕ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।
3. ਵਿਵਾਦਤ ਦਾਅਵਾ।
4. ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਜਾਂ ਕਰਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਨੀ।
5. ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ
6. ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਜ਼ਿਆਂ/ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ
7. ਹੰਗਾਮੀ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ

ਪ੍ਰਵਾਨ ਲਈ ਆਮ ਨਿਯਮ-

1. ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2. ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਜਾਣਕਾਰ ਦੇਣਦਾਰ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੰਗਾਮੀ ਖਰਚ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਕਮੀ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਆਦਿ।
3. ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹਾਨੀ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
4. ਇਹ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਵੰਡ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
5. ਪ੍ਰਵਾਨ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਤਾ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਾਸ਼ੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
6. ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
7. ਪ੍ਰਵਾਨ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿਵਰਣ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਵੱਲ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13.1

ਉਚਿੱਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋ-

- i. ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਨੁਮਾਨਤ ਰਾਸ਼ੀ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਜਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ii. ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- iii. ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- iv. ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਵੰਡ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- v. ਪ੍ਰਵਾਨ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿਵਰਣ ਦੇ.....ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

13.2 ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਅਰਥ

ਭੰਡਾਰ ਅਰਥ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਲੋੜਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਾਨੀਆਂ/ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਰਤਮਾਨ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਧਨ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਘਟਨਾ ਘਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਚਾਈ ਗਈ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ 20,000 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਣਕਿਆਸੀ ਘਟਨਾ ਲਈ ਕੁਝ ਧਨ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨਗੇ? ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ, ਸਕੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਏਗਾ?

ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅਣਕਿਆਸੀ ਘਟਨਾ ਲਈ ਕੁਝ ਧਨ ਬਚਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੋ ਰਾਸ਼ੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਰਤਮਾਨ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਭੰਡਾਰ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਵਿੱਖ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਹੈ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਹਾਸਲ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭੰਡਾਰ ਉਹ ਰਾਸ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਭ ਜਾਂ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ- ਆਮ ਭੰਡਾਰ, ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਭੰਡਾਰ, ਲਾਭਾਂਸ਼ ਸਮਾਨੀਕਰਨ ਲਈ ਭੰਡਾਰ, ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਆਦਿ।

13.3 ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਕਦੇ ਕਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਉਹ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭੰਡਾਰ ਲਾਭ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਲਾਭ ਦਾ ਖਰਚ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪਤਾ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਭ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਉਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿਵਰਣ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੰਡਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ-

- (1) ਆਮ ਭੰਡਾਰ (2) ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ (3) ਗੁਪਤ ਭੰਡਾਰ (4) ਮਾਲੀਆ ਭੰਡਾਰ
- (5) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੰਡਾਰ (6) ਸੰਚਿਤ ਕੋਸ਼ (7) ਕਰਜ਼ ਮੁਕਤੀ () ਭੰਡਾਰ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਟਿੱਪਣੀ

1. **ਆਮ ਭੰਡਾਰ :** ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਆਮ ਭੰਡਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸਦਾ ਉਪਯੋਗ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣ-ਕਿਆਸੀਆਂ ਜਾਂ ਅਗਿਆਤ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਲਾਭ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਭ-ਹਾਨੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਿਮਨ ਹਨ-

- * ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਬਲਕਿ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- * ਇਸ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਨੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- * ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੋਲ ਢੁਕਵਾਂ ਲਾਭ ਹੋਵੇ।
- * ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਲਾਭ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- * ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ਼ ਵੰਡ ਲਾਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਮਾਲੀਆ ਲਾਭ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰੱਖਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਆਮ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਮੁਕਤ ਮਾਲੀਆ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਿਸ਼ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਵਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਉਪਲੱਬਧ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਆਮ ਭੰਡਾਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਲਾਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਪਲੱਸ ਦਾ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲਾਭ ਵਿੱਚ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਭੰਡਾਰ ਅਣਵੰਡੇ ਲਾਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਾਨ ਲਾਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਭੰਡਾਰ ਲਾਭ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਭੰਡਾਰ ਸਿਰਜਣ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨੀਤੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੰਡਾਰ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਭਿੰਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਸਮਾਨੀਕਰਨ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਮਾਲੀਆ ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਗਤ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਆ ਭੰਡਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

2. **ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ :** ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂੰਜੀਗਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲਾਭ, ਸ਼ੇਅਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਭ, ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਲਾਭ। ਇਸਦੀ ਹੇਅਰ ਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਨਹੀਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ, ਪੂੰਜੀਗਤ ਹਾਨੀਆਂ ਜਾਂ ਅਣਕਿਆਸੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ-

- * ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਨਕਦ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।
- * ਇਸਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਨਾਲ (1) ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਲੈਣਦੇਣਾਂ ਨਾਲ, (2) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਲੇਖਾਕਾਰੀ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, (3) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਸੰਚਾਲਨ ਲੈਣਦੇਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਤੋਂ (4) ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਸਰਪਲੱਸ ਤੋਂ, (5) ਅਜਿਹਾ ਗੈਰ ਵਸੂਲ ਲਾਭ ਜਿਸਨੂੰ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ- ਪ੍ਰਤੀਪੂਰਤੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ, ਪੂੰਜੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਭੰਡਾਰ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮਿਲਾਨ ਅਤੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ, ਵਿਧਾਨਕ ਭੰਡਾਰ, ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਪੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਉਤਾਰਾਅ ਚੜਾਅ ਭੰਡਾਰ।

ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਗਤ ਲਾਭ ਨਿਯਮਤ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੈਣਦੇਣਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਲਾਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਸਾਧਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ-ਲਾਭਾਂਸ਼ ਵੰਡ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੂੰਜੀਗਤ ਹਾਨੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਗਤ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਨਿਮਨ ਹਨ-

- (ੳ) ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ ਤੋਂ ਲਾਭ
- (ਅ) ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਭ
- (ੲ) ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਤੋਂ ਲਾਭ
- (ਸ) ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ 'ਤੇ ਲਾਭ
- (ਹ) ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਲਾਭ
- (ਕ) ਲਾਭ ਜੋ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀਆਂ ਨਿਯਮਤ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਨਿਮਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-

- (ੳ) ਬੋਨਸ ਸ਼ੇਅਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ
- (ਅ) ਚੰਗਾ ਲਿਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰਨਾ
- (ੲ) ਸ਼ੇਅਰਾਂ/ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲੀਆ 'ਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ
- (ਸ) ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ

3. **ਗੁਪਤ ਭੰਡਾਰ :** ਕਦੇ ਕਦੇ ਫਰਮ ਅਜਿਹੇ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤਲਪਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਭੰਡਾਰ ਜਾਂ ਛੁਪਿਆ ਭੰਡਾਰ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭੰਡਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਤੀ ਵਿਵਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਬੈਂਕ, ਬੀਮਾ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਟਿੱਪਣੀ

4. **ਆਮਦਨ ਭੰਡਾਰ :** ਇਹ ਭੰਡਾਰ ਆਮਦਨ ਲਾਭ ਦੇ ਉਸ ਭਾਗ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਕਦ ਲਾਭ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਦੇ ਕੁਝ ਭਾਗ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
5. **ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੰਡਾਰ :** ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਪਯੋਗ ਸਿਰਫ਼ ਉਸੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਫਰਮ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹਾਨੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਐਂਟਰੀ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ-ਲਾਭਾਂਸ਼ ਸਮਤੋਲਨ ਭੰਡਾਰ, ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਭੰਡਾਰ ਯੰਤਰ ਪ੍ਰਸਥਾਪਨ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਲਈ ਭੰਡਾਰ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਨਿਮਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ-
 (ੳ) ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 (ਅ) ਇਸ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਸਿਰਫ਼ ਉਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
 (ੲ) ਚਾਹੇ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
 (ਸ) ਸਹੀ ਲਾਭ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
 (ਹ) ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 (ਕ) ਇਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ ਘਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੀ ਮਾਲੀਆ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਰੱਖਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਵੰਡ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਲਈ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਭੰਡਾਰ। ਦੇਣਦਾਰੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੰਡਾਰ ਵੰਡ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਆਮ ਭੰਡਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਸਮਾਨੀਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

6. **ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ :** ਜਦੋਂ ਲਾਭ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸਰਪਲੱਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਸਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੋਕੀ ਗਈ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿੱਕਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਿਵੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ 'ਕੋਸ਼' ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਦਾ ਅਣਵੰਡਣ ਯੋਗ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਆਜ ਦਾ ਮੁੜ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਹ ਲਾਭ ਜਿਸਨੂੰ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਪਯੋਗ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭੰਡਾਰ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਲਾਭ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀ

ੳ) ਨਿਵੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅ) ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਦਾ ਅਣਵੰਡਣ ਯੋਗ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ੲ) ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਵਿਆਜ ਦਾ ਮੁੜ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

7. **ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ :** ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਜਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਗਦਾਨ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਵਿੱਕਰੀ ਯੋਗ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ—(1) ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਜਾਂ (2) ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਪੁਨਰ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ।

ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼, ਲਾਭ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਭੰਡਾਰ, ਲਾਭ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਘਟਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਭੰਡਾਰ ਬੱਚਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਖਰਚਾਂ ਅਤੇ ਕਰਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਜਾਂ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ੳ) ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਨਿਵੇਸ਼, ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਇਹ ਸਦਾ ਵੰਡ ਲਾਭ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼, ਕਮੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ੲ) ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁੜ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼, ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਵਿੱਕਰੀ ਯੋਗ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਵੇਸ਼ ਰਾਸ਼ੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ (1) ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ (2) ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਸਮਾਯੋਜਨ ਹੈ। ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭੰਡਾਰ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਆਮ ਨਿਯਮ

1. ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਸਮਾਯੋਜਨ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2. ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਗਿਆਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨੀਕਰਨ ਲਈ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

3. ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
4. ਇਸਦੀ ਵੰਡ ਹਿੱਤ ਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
5. ਅਸਲ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
6. ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
7. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਤਲਪਟ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13.2

ਖਾਲੀ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋ-

1. ਵਰਤਮਾਨ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਰਾਸ਼ੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ।
2. ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
3. ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
4. ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
5. ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਵਿਵਰਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।
6. ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
7. ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

13.4 ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ

ਲੜੀ ਨੰ.	ਪ੍ਰਵਾਨ	ਭੰਡਾਰ
1.	ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।	ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਐਪਰੋਪੀਏਸ਼ਨ ਲਿਖਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2.	ਇਹ ਲਾਭ 'ਤੇ ਚਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਸਹੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹਾਨੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।	ਇਹ ਲਾਭ ਦਾ ਉਚਿੱਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਹੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹਾਨੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
3.	ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹਾਨੀ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।	ਇਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹੋਵੇ।

4.	ਇਹ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਵੰਡ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।	ਇਸਨੂੰ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
5.	ਇਹ ਗਿਆਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਮੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ।	ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਅਗਿਆਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਲਾਭਾਂਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਨੀਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
6.	ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।	ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।
7.	ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਵਾਲੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।	ਭੰਡਾਰ ਮਾਲਕ ਦੇ ਇਕੁਇਟੀ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਤਲਪਟ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
8.	ਇਹ ਉਹ ਰਾਸ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਰੋਕਣਾ, ਕਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਈ, ਨਵੀਨੀਕਰਨ, ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗਿਆਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।	ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰਾਸ਼ੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਕਮੀ, ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਜਾਂ ਕਮੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗਿਆਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਲਈ ਹੋਵੇ ਜਿਸਦਾ ਸਟੀਕ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
9.	ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।	ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਲਾਭ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
10.	ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਨੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।	ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।
11.	ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਾਨੀ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਇਸਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।	ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
12.	ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਸਟੀਕ ਨਿਰਧਾਰਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪਤਾ ਹੈ।	ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਇਛੁੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ
ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

13.	ਪ੍ਰਵਾਨ, ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਗਿਆਤ ਕਮੀ ਜਾਂ ਗਿਆਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।	ਭੰਡਾਰ ਸਰਪਲੱਸ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ (ਸ਼ੇਅਰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਖਾਤਾ ਜਾਂ ਪੂੰਜੀ ਰਿਆਇਤ ਭੰਡਾਰ) ਵੰਡਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ
14.	ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਾਸ਼ੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਗਿਆਤ ਅਣਕਿਆਸੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਅਲੱਗ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਾਸ਼ੀ ਅਲੱਗ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13.3

I. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਗਲਤ-

- ਪ੍ਰਵਾਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਾਨੀਆਂ ਲਈ ਲਾਭ 'ਤੇ ਸਰਪਲੱਸ ਹਨ।
- ਸਾਰੇ ਭੰਡਾਰ ਤਲਪਟ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਪੂੰਜੀ ਭੰਡਾਰ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਵਾਨ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਾਸ਼ੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਤਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਾਸ਼ੀ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

II. ਬਹੁਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ-
(ੳ) ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਜ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ
(ਅ) ਦੇਣਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ
(ੲ) ਲਾਭਾਂਸ਼ ਸਮਾਨੀਕਰਨ ਭੰਡਾਰ
(ਸ) ਕਮੀ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ
- ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ-
(ੳ) ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਭੰਡਾਰ
(ਅ) ਲਾਭਾਂਸ਼ ਲਈ ਭੰਡਾਰ
(ੲ) ਗੁਪਤ ਭੰਡਾਰ
(ਸ) ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਜ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ
- ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਓ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-
(ੳ) ਆਮ ਭੰਡਾਰ
(ਅ) ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ
(ੲ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੰਡਾਰ
(ਸ) ਗੁਪਤ ਭੰਡਾਰ
- ਨਿਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਓ ਜਿਸਦਾ ਬੋਨਸ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲੀਆ ਲਈ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-
(ੳ) ਆਮ ਭੰਡਾਰ
(ਅ) ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ
(ੲ) ਗੁਪਤ ਭੰਡਾਰ
(ਸ) ਸੰਚਿਤ ਕੋਸ਼

- v. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਮਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਜਿਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਸਮਾਯੋਜਨ ਖਾਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—
- (ੳ) ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ
 - (ਅ) ਦੇਣਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ
 - (ੲ) ਆਮਦਨ ਕਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ
 - (ਸ) ਆਮ ਭੰਡਾਰ

ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਿਖਿਆ

- * ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਤ ਰਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਹਾਨੀ ਜਾਂ ਖਰਚ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਛੋਟ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਕਮੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਭ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਲਪਟ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਪਤਾ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- * ਚਾਲੂ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਰਾਸ਼ੀ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਭੰਡਾਰ, ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਭੰਡਾਰ, ਲਾਭਾਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਨੀਕਰਨ ਲਈ ਭੰਡਾਰ ਆਦਿ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੰਡਾਰ ਅਣਵੰਡੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਆਮਦਨ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਭੰਡਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੂੰਜੀ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲਾਭ, ਸ਼ੇਅਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲੀਆ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਲਾਭ ਆਦਿ। ਇਹ ਭੰਡਾਰ ਲਾਭਾਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਵਰਣ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਗੁਪਤ ਭੰਡਾਰ ਤਲਪਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਉਚਿਤ ਭੰਡਾਰ, ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭਾਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੰਡਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਭਾਸ਼ ਸਮਾਨੀਕਰਨ ਭੰਡਾਰ, ਨਿਵੇਸ਼ ਭੰਡਾਰ, ਨਿਵੇਸ਼ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਭੰਡਾਰ ਆਦਿ। ਜਦੋਂ ਲਾਭ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਰੱਖ ਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ (redemption) ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
2. ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
3. ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸੋ।
4. ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੱਸੋ।
5. ਇੱਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ।
6. ਪੂੰਜੀਗਤ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੱਸੋ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) IV

ਗਿਰਾਵਟ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

ਟਿੱਪਣੀ

ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ

7. ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
8. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ
 - (1) ਗੁਪਤ ਭੰਡਾਰ
 - (2) ਮਾਲੀਆ ਭੰਡਾਰ
 - (3) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੰਡਾਰ
 - (4) ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ

- 13.1 (i) ਹਾਨੀ, ਖਰਚ (ii) ਵਿਵਾਦਿਤ (iii) ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ
(iv) ਮਾਲਕ/ਹਿੱਤਧਾਰਕ (v) ਦੇਣਦਾਰ
- 13.2 (i) ਭੰਡਾਰ (ii) ਆਮ ਭੰਡਾਰ (iii) ਪੂੰਜੀ, ਪੂੰਜੀਗਤ
(iv) ਪੂੰਜੀਗਤ (v) ਗੁਪਤ (vi) ਭੰਡਾਰ
(vii) ਭੰਡਾਰ ਕੋਸ਼ (viii) ਨਿਸ਼ਚਤ
- 13.3 I. (i) ਸਹੀ (ii) ਗਲਤ (iii) ਗਲਤ
(iv) ਸਹੀ (v) ਸਹੀ
- II. (i) ਏ (ii) ਸ (iii) ਓ (iv) ਅ (v) ਸ

ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਾਰਜ

- * ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਪੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਗਿਆਤ ਜਾਂ ਅਗਿਆਤ ਖਰਚਿਆਂ/ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਨਿਯਮਤ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਬੱਚਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ। ਉਸਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿਓ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕੇ।

